

**საქონლით საგარეო ვაჭრობის სტატისტიკის წარმოების მოკლე
მეთოდოლოგია და პრაქტიკა საქართველოში**

საგარეო ვაჭრობის სტატისტიკის მონაცემთა ფორმირება ხორციელდება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სტატისტიკის განყოფილების რეკომენდაციების გათვალისწინებით შემუშავებული მეთოდოლოგიის - „საქონლით საერთაშორისო ვაჭრობის სტატისტიკა, კონცეფციები და განსაზღვრებები, 2010 წ.“ (გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, ნიუ იორკი, 2011 წ.) და „საქონლით საერთაშორისო ვაჭრობის სტატისტიკა: სახელმძღვანელო შემდგენელთათვის (გა-ერთიანებული ერების ორგანიზაცია, ნიუ იორკი, 2013 წ.) შესაბამისად.

საგარეო ვაჭრობაში საქართველო იყენებს აღრიცხვის „ზოგად მეთოდს“, რაც ნიშნავს, რომ საქონლის ექსპორტ-იმპორტის აღრიცხვის ძირითადი კრიტერიუმია მის მიერ ქვეყნის ეკონომიკური ტერიტორიის საზღვრის გადაკვეთა.

ექსპორტში იგულისხმება როგორც ადგილობრივი ექსპორტი, ისე იმპორტირებული საქონლის რეექსპორტი. ადგილობრივი ექსპორტი მოიცავს როგორც ქვეყანაში წარმოებული, ისე საზღვარგარეთიდან იმპორტირებული იმ საქონლის ექსპორტს, რომელმაც განიცადა არსებითი სახეცვლილება ან ქვეყნის ფარგლებში გადამუშავების შედეგად მოხდა მისი ღირებულების მნიშვნელოვანი ზრდა.

ექსპორტი = ადგილობრივი ექსპორტი + რეექსპორტი

იმპორტში იგულისხმება ქვეყანაში პროდუქციის შემოტანა და ექსპორტირებული საქონლის რეიმპორტი.

ექსპორტი აღირიცხება FOB, ანუ ექსპორტიორი ქვეყნის ფრანკო-საზღვრის ფასებში (მოიცავს ექსპორტიორი ქვეყნის საზღვრამდე ტვირთის ტრანსპორტირებისა და სატრანსპორტო საშუალების ბორტზე დატვირთვის ხარჯებს), ხოლო იმპორტი - CIF, ანუ იმპორტიორი ქვეყნის ფრანკო-საზღვრის ფასებში (გარდა FOB ფასისა, მოიცავს საერთაშორისო ფრახტს და დაზღვევის ხარჯებს).

ექსპორტისა და იმპორტის ჯამი წარმოადგენს საგარეო სავაჭრო ბრუნვას:

საგარეო სავაჭრო ბრუნვა = ექსპორტი + იმპორტი

ხოლო სხვაობით მიიღება საგარეო ვაჭრობის სალდო (ბალანსი):

საგარეო ვაჭრობის სალდო = ექსპორტი - იმპორტი

თუ საგარეო ვაჭრობის სალდო დადებითია ნიშნავს, რომ ექსპორტი ჭარბობს იმპორტს, ხოლო თუ უარყოფითი - პირიქით - იმპორტი აღემატება ექსპორტს.

პარტნიორი ქვეყნის დადგენის კრიტერიუმებია: იმპორტის დროს - საქონლის გამომგზავნი ქვეყანა, ექსპორტის დროს - საბოლოო დანიშნულების ქვეყანა.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

საგარეო სავაჭრო ოპერაციების შესახებ ინფორმაციის ძირითად წყაროს წარმოადგენს სატვირთო-საბაჟო დეკლარაციების მონაცემთა ბაზა, რომელსაც სტატისტიკის ეროვნული სამსახური ყოველთვიურად იღებს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს შემოსავლების სამსახურიდან. ამასთან, ბუნებრივი აირისა და ელექტროენერგიის ექსპორტ-იმპორტის შესახებ ინფორმაციის ძირითად წყაროებს წარმოადგენს შესაბამისად, შპს „საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია“, სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“, სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა“ და სს „ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი“.

საქსტატი შემოსავლების სამსახურიდან მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე ახორციელებს:

- სატვირთო-საბაჟო დეკლარაციების მონაცემთა ბაზის კონტროლს ძირითადი ინფორმაციული ველების მიხედვით - საქონლის კოდი, ფასი, წონა, დამატებითი ზომის ერთეული, გამგზავნი/მიმღები ქვეყნის კოდი;

- ძირითადი საქონლის მიხედვით ზღვრული ფასის კონტროლს და შესაბამისად, რაოდენობის, ღირებულების ან დამატებითი ზომის ერთეულის კორექტირებას;

- იმ საქონლის ამოღებას შემოსავლების სამსახურის მონაცემთა ბაზიდან, რომელიც არ განეკუთვნება საქონლით საგარეო ვაჭრობას (მიმოქცევაში მყოფი ფასიანი ქაღალდები, ბანკნოტები და მონეტები; დროებით შემოტანილი და გატანილი საქონელი; დიპლომატიური და სხვა სახის ტვირთები, რომლებიც საერთაშორისო მეთოდოლოგიის თანახმად, არ შედის საქონლით საგარეო ვაჭრობაში).

ინფორმაცია არ მოიცავს გამარტივებული საბაჟო დეკლარაციების (ფორმა №4) მონაცემებს და აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკისა და ცხინვალის რეგიონის ოკუპირებულ ტერიტორიებს.

საქონლის ექსპორტ-იმპორტის აღრიცხვისათვის გამოიყენება “საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის სასაქონლო ნომენკლატურა” (სეს სნ HS2022), რომელიც აგებულია საქონლის აღწერისა და კოდირების ჰარმონიზებული სისტემის ბაზაზე.

ღირებულებითი მაჩვენებლები მოცემულია აშშ დოლარებში. სტატისტიკური ღირებულების გაანგარიშება აშშ დოლარებში ხორციელდება შესაბამისი ორგანოების მიერ სატვირთო-საბაჟო დეკლარაციების გაფორმების მომენტში თბილისის ბანკთაშორის სავალუტო ბირჟაზე დადგენილი ოფიციალური გაცვლითი კურსით.

საქონლით საგარეო ვაჭრობის სტატისტიკური მონაცემების დინამიკური მწკრივები ხელმისაწვდომია 1995 წლიდან. ინფორმაცია დეტალიზებულია ქვეყნების, საქონლის (HS, ფართო ეკონომიკური კატეგორიების მიხედვით კლასიფიკაცია - BEC და საერთაშორისო ვაჭრობის სტანდარტული კლასიფიკაცია - SITC) და ტრანსპორტირების სახეობების ქრილში. 2018 წლის ოქტომბრიდან საგარეო ვაჭრობის მონაცემების გავრცელება დაიწყო ეკონომიკური საქმიანობის სახეობის (NACE Rev.2) და მოვაჭრე სუბიექტების ზომის მიხედვით.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

მონაცემები მუშავდება და ქვეყნდება ყოველთვიური პერიოდულობით. 2012 წლიდან საქსტატი ახორციელებს ექსპრეს ინფორმაციის გავრცელებას საანგარიშო თვის დასრულებიდან მე-13 დღეს, რომელიც მოიცავს ექსპორტის, იმპორტის, საგარეო სავაჭრო ბრუნვისა და სავაჭრო ბალანსის აგრეგირებულ მონაცემებს. რაც შეეხება დეტალურ ინფორმაციას სხვადასხვა ქრილში, 2016 წლიდან ქვეყნდება საანგარიშო თვის დასრულებიდან მე-19 დღეს. 2020 წლის იანვრიდან საქსტატმა დამატებით დაიწყო ახალი სტატისტიკური პროდუქტის „ადგილობრივი ექსპორტის“ ამსახველი დეტალური მიმოხილვის გავრცელება საანგარიშო თვის დასრულებიდან მე-19 დღეს.

შენიშვნა: დეტალური მეთოდოლოგია იხილეთ შემდეგ ბმულზე

საკონტაქტო პირი:

ბადრი კვაჭაძე, ტელ.: (+995 32) 236 72 10 (300).

E-mail: bkvachadze@geostat.ge